

Profiel Javanen in Suriname anno 2004

Voorwoord

Elk volk of etnische groepering kent in zijn geschiedenis momenten waarop zij of hij trots is, die belangrijk zijn voor de eigen identiteit. Deze gebeurtenissen worden daarom ook regelmatig (vaak ieder jaar) herdacht. Zo is voor de Surinaamse Javanen 9 augustus een belangrijke datum. Op deze datum zette de gecontracteerde Javanen voor het eerst voet op Surinaamse bodem. In Suriname en ook in Nederland wordt 9 augustus op grootse wijze herdacht. In Nederland geven verschillende Surinaams-Javaanse welzijnsorganisaties bijzondere aandacht aan deze datum. Sommige organisaties herdenken 9 augustus door het houden van een slametan: een gebed ter ere van ouders of voorouders met daarbij een gendurénan ook wel berkattan genoemd, terwijl andere organisaties dit feit herdenken met een geweldig feest.

Ik gedenk deze historische dag door dit artikel aan de Javaanse gemeenschap aan te bieden. Het is een artikel dat inzicht geeft hoe de Javanen er in Suriname anno 2004 voor staan.

Het blijkt dat in de laatste drie decennia de in Surinaamse woonachtige Javanen, ondanks de moeilijke omstandigheden en beperkte ontwikkelingsmogelijkheden daar, veel hebben weten te bereiken: volledige deelname in de Surinaamse maatschappij! Wat duidelijk is geworden dat Javanen een lange weg hebben bewandeld om dit te bereiken. Het ziet nu er naar uit dat Javanen in de Surinaamse samenleving volledig mee kunnen draaien. De wil om te excelleren is er en er is ook "acceptatie" en de conditie is positief. Veelal is dit positieve perspectief bereikt door scholing, geloof in eigen kunnen en ook niet te vergeten de betere condities.

Ondanks deze bereikte mijlpaal hoop ik dat Javanen zich verder zullen ontwikkelen. Dit hebben de in Suriname woonachtige Javanen laten zien, dit ondanks de beperkte ontplooiingsmogelijkheden die Suriname kent. Ze hebben de kansen benut en zich verder ontwikkeld. De in Nederland woonachtige Javanen moeten dit als een positief voorbeeld zien, want er wordt altijd gezegd dat Nederland veel meer mogelijkheden te bieden heeft dan Suriname, maar dan moet men die mogelijkheden wel benutten of grijpen.

Doen de in Nederland woonachtige Javanen dat wel? Javanen laten we investeren in onze kinderen en of klein kinderen! Stel uw investering in een nieuwe keuken, een nieuwe auto of uw woninginrichting even uit voor een goede scholing van uw kind of kinderen! Scholing is de beste sleutel voor een succesvolle integratie!

P.P. Mangoenkarso

Inleiding

Algemene Volkstellingen in een land leveren behalve de stand van de bevolking, ook veel relevante informatie over de samenleving op een bepaald moment. Naast de stand genereert de census ook een hoeveelheid aan veelzijdige sociale en economische informatie over de bevolking en dus ook veel informatie over de Javanen. In Suriname werd in 2004, de Zevende Algemene Volkstelling gehouden. Kort daarvoor was al (in 2003) de Zesde Algemene Volkstelling gehouden, maar door een felle brand die het Algemeen Bureau voor de Statistiek in 2003 trof is alle informatie verloren gegaan.

In dit artikel wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de Javaanse bevolking in Suriname. Ten eerste wordt ingegaan op de Surinaamse bevolking als geheel, daarna de sociale karakteristieken en ontwikkelingen in de beroeps- en de werkzame bevolking. In dit onderzoek wordt hoofdzakelijk ingegaan op een vergelijking tussen Javanen en de rest van de bevolking van Suriname.

De beroepsbevolking wordt bij de Zevende Algemene Volkstelling gezien als alle in Suriname verblijvende personen van 15 jaar tot en met 64 jaar. Niet als beroepsbevolking meegerekend zijn personen die in collectieve huishoudens wonen (bijvoorbeeld: bejaardenhuizen, internaten en gevangenis).

Conclusie

Gedurende 1971-2004 heeft zich onder de Javanen een kleine revolutie voltrokken, met name als dit wordt afgezet tegen de conclusie van Ismael en Van Lier, met betrekking tot de participatie in de Surinaamse samenleving. Wat het meest in het oog springt, is de revolutionaire ontwikkeling die de Javaanse vrouwen doormaakte. Ook het traditionele beeld van Javanen als voornamelijk werkzaam in de landbouw is op zijn retour. De landbouw vormt voor Javanen nu voornamelijk een secundaire inkomensvoorziening.

De deelname aan het arbeidsproces is onder Javanen ook zeer hoog in vergelijking met de rest van de bevolkingsgroepen. Het werkloosheidscijfer is dus ook lager dan die van de rest van de bevolking. Bovendien is ook het opleidingsniveau relatief hoger. Toename van intellectueel niveau is mede het gevolg van de spreiding van scholingsmogelijkheden in de districten. In het begin van de jaren zeventig faciliteerde de centrale overheid van Suriname de meeste regionale overheden met middelbare scholen. Voorheen was het, op sommige plaatsen na, alleen mogelijk in Paramaribo een middelbare opleiding te volgen. Dit was voor vele Javanen een hoge drempel, zowel qua afstand, huisvesting en financieel.

Participatie van de Javanen in de Surinaamse maatschappij is nu min of meer gelijkwaardig als bij de rest van de bevolkingsgroepen. Geconcludeerd mag dan ook worden dat Javanen in Suriname totaal zijn ingeburgerd!

Wat vooral onder Javanen veranderd is in de afgelopen 33 jaar is het patroon van deelname in de verschillende economische activiteiten, beroepsniveau en kennisniveau. Er is meer spreiding in de arbeidsdeelname in de bedrijfstakken of sectoren en toename in opleidingsniveau en het beroepsniveau. Deze positieve verandering op het gebied van bedrijfstak spreiding vindt waarschijnlijk voor een gedeelte plaats als gevolg van een substitutie effect: de jaren voor en na de onafhankelijkheid van Suriname verlieten veel werkende mensen het land en de opengevallen plekken werden door Javanen ingenomen.

Probleemstelling

Probleemstelling

De algemene onderzoeksvraag van dit artikel is als volgt:

Hoe ziet het profiel van de bevolking, beroeps- en werkzame bevolking van de Javanen eruit, in 2004?

Doel

Het doel van deze rapportage is tweeledig, namelijk:

1. Het verschaffen van inzicht in de structuur van de bevolking en de beroepsbevolking van Suriname en meer in het bijzonder die van de Javanen. en
2. Het geven van inzicht hoe de Javanen er nu voorstaan in de beroepsstructuur, intellectuele ontwikkeling en participatie in de Surinaamse maatschappij.

Onderzoeksvragen

Dit artikel geeft antwoord op de volgende zeven hoofdvragen:

- 1) Hoe zag de bevolkingssamenstelling van Suriname eruit en hoe groot is het aandeel Javanen?
- 2) Hoe was de demografische ontwikkeling van de Javanen in Suriname?
- 3) Hoe zagen de sociale karakteristieken van Javanen eruit?
- 4) Hoe was de samenstelling van de beroepsbevolking bij Javanen opgebouwd?
- 5) Hoe staan Javanen er nu voor in intellectuele beroepen en functies?
- 6) Zijn er verschillen tussen Javaanse mannen en vrouwen en ten opzichte van andere bevolkingsgroepen in Suriname?
- 7) Is de mate van intellectuele- en of functie niveau onder Javanen verbeterd of veranderd?

Operationalisatie

Om deze vragen te beantwoorden zijn de tabellen 11 tot en met 15 uit het verslag van de Zevende Algemene Volkstelling in Suriname "Volume II Werkgelegenheid- en Onderwijskarakteristieken" nader geanalyseerd. De Surinaamse bevolkingsgroepen worden in twee afzonderlijke groepen (dichotomie) onverdeeld namelijk: Javanen en rest. Tot de rest wordt in het onderzoek gerekend: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de resterende bevolkingsgroepen.

Om te meten of de mate van intellectuele beroeps- en of functie niveau onder Javanen is veranderd, is gekeken naar van de waargenomen beroepen. Deze beroepen uitoefening is geclassificeerd volgens het ISCO. Bij de algemene volkstelling wordt naar de uitoefening van beroep gevraagd volgens de International Standard Classification of Occupations (ISCO-88) van het International Labor Organisation (ILO). Door het operationaliseren via de eerste vier van de 10 ISCO hoofdgroepen wordt de mate van intellectueel niveau bepaald. Het is de som van het aantal vrije wetenschappelijke en aanverwante beroepen plus het aantal hoger leidinggevend personeel en administratieve beroepen gedeeld door de totale beroepsbevolking. De intellectuele verandering is hier een afgeleide van de verandering van het berekende som percentage tussen twee algemene volkstellingen in. Hierbij moeten we wel ervan uitgaan dat het vervullen van administratieve, leidinggevende en wetenschappelijke beroepen een hogere geschooldheidsgraad vereist. Als het verschil van het aandeel nihil is betekent het dat de mate intellectueel niveau tussen twee volkstellingen onveranderd is.

Om te onderzoeken of het niveau van het gemiddelde opleidingsgraad bij de beroepsbevolking en de werklozen tussen bevolkingsgroep en geslacht veel van elkaar verschillen, wordt de hoogst gevolgde opleiding van 0 (bij geen onderwijs) t/m 10 (bij

universitair onderwijs) gerangschikt. Daarna wordt een algemeen gewogen gemiddelde berekend.

Bevolking van Suriname

De Surinaamse bevolking telde in 2004 bijna 493 duizend inwoners waarvan 248 duizend mannen en 295 duizend vrouwen. Suriname is een multiraciale- en multiculturele samenleving, waar verschillende bevolkingsgroepen sinds jaar en dag gebroederlijk naast elkaar samenwonen. Ook tijdens de slaventijd, waar de ene bevolkingsgroep de andere bevolkingsgroep zwaar onderdrukte, was Suriname, op misschien een aantal kleine incidenten na, een rustige samenleving. De Surinaamse samenleving zou je kunnen zien als een "Little United Nation", waar ras, taal, godsdienst, zeden en gewoonten, economisch inzicht en economisch handelen, verschillen.

Intermezzo

Nina Jurna zegt in een interview in de Telegraaf van 4 april 2007 "Suriname is etnisch verdeeld in verschillende groepen: er wonen Creolen, Hindoestanen, Libanezen, Palestijnen, Boeroes, Javanen, Chinezen, Joden, Indianen, Marrons en Moksisis die allemaal verschillende religies aanhangen". Maar er is onderling geen spanning; eerder waardering. Twintig procent van de Surinamers is Moslim, maar hun feestdagen zijn gewoon nationale feestdagen. Zo'n discussie als in Nederland of het suikerfeest in Nederland een feestdag moet worden, is hier ondenkbaar. Suriname is een land met geweldige tolerantie onder de diverse bevolkingsgroepen en ten opzichte van elkaars religie. Dit is een land waar ik mijn kinderen op wil laten groeien".

Hoeveel Javanen telt Suriname, 2004

Volgens de laatst gehouden Zevende Algemene Volkstelling vormden de Hindoestanen de grootste bevolkingsgroep, gevolgd door de Creolen. De Creolen waren voorheen in de meerderheid geweest (Creolen en Hindoestanen in 1964 bijna gelijk). Het is hoogst waarschijnlijk dat het veelal de Creolen zijn die bij de etniciteit vraag zichzelf als behorende tot de "gemengd bevolkingsgroep" hebben opgegeven. Vanaf de eerste gehouden Algemene Volkstellingen van 1920 tot en met die van 1971 waren de Javanen steeds in grootte als de derde groep geïndigd. Bij de Zevende Algemene Volkstelling van 2004 waren de Javanen van de derde plaats teruggedrongen door de Marrons. Deze ontwikkeling is op zich niet verbazingwekkend want de groei van de Javanen stagneerde door de migratie¹ van de Javanen naar het buitenland vooral, in de jaren rond het onafhankelijk van Suriname. Suriname telde bij de Zevende Algemene Volkstelling in 2004 bijna 72000 Javanen. Ongeveer 25 duizend Javanen was het Javaans de meest gesproken taal in het huishouden.

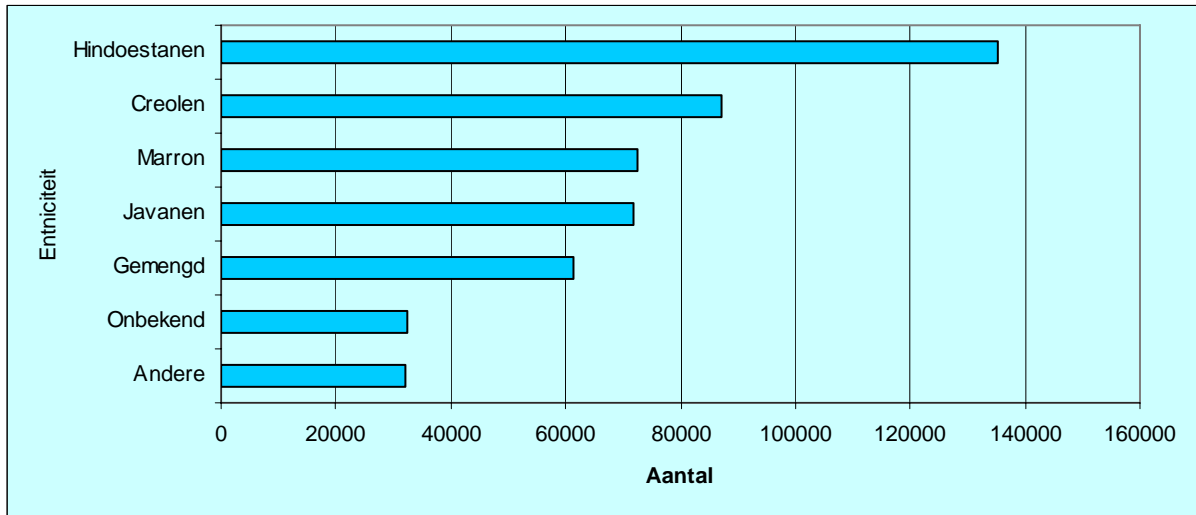
1

Nederland

[bewerk]

In de jaren zeventig kwamen 20 à 25.000 Surinaamse Javanen naar Nederland. Zij vestigden zich vooral in en rond steden als [Groningen](#), [Amsterdam](#), [Den Haag](#), [Rotterdam](#) en [Zoetermeer](#). Zij zijn goed geïntegreerd in de Nederlandse samenleving maar zorgen ervoor, hun Javaanse identiteit te behouden, o.a. via verenigingen die regelmatig bijeenkomsten organiseren. De meesten van hen hebben familieleden in Suriname die zij pakjes en geld sturen. Velen gaan regelmatig naar Suriname.

Bevolking naar etniciteit, 2004

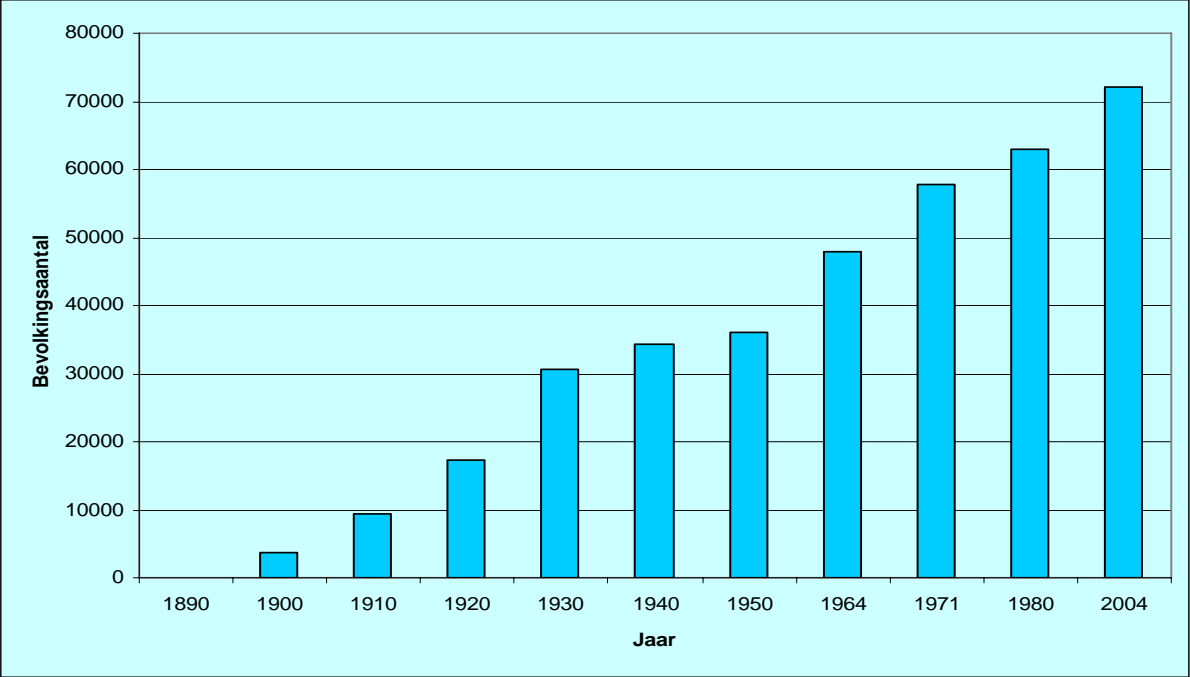

Demografische ontwikkeling van Javanen, 1890-2004

Gedurende 1890 tot 1939 werd de toename van het aantal Javanen in Suriname in belangrijke mate bepaald door immigratie. Voor de plantage arbeid in Suriname werden op Java mensen gecontracteerd. De immigratie begon met 94 personen in 1890 en dit liep op tot 33.258 personen in 1940.

De Javaanse bevolkingsgroep groeide van 1940 naar 35.949 personen in 1950. Het structurele tekort aan vrouwen tijdens de Javaanse immigratie (1890-1930) blijkt volgens de resultaten van de tweede algemene volkstelling van 1950 al min of meer verdwenen. In 1953 en 1954 verlieten rond de 1300 a 1500 Javanen Suriname (onderleiding van o.a. Danoesastro naar Frans Guyana en Salikin Hardjo en consorten naar Indonesië). Bij de derde algemene volkstelling van 1964 was de Javaanse bevolking al gegroeid tot 48.500. In 1971 werd de vierde Algemene Volkstelling gehouden en bleek de Javaanse bevolking met ruim 9.000 te zijn toegenomen tot 57.700. Door het aankondigen van onafhankelijkheid van Suriname, en ook na de sergeanten coup en de decembermoorden namen vele Javanen de wijk naar Nederland. Nu wonen min of meer tussen de 20 tot 30 duizend Javanen van Surinaamse origine in Nederland. Een klein deel nam de wijk in de richting van het Caraïbisch gebied en Amerika. Deze exodus heeft hoe dan ook de groei van de Javanen in Suriname beïnvloed. Volgens de laatste gehouden zevende algemene volkstelling in 2004 telde Suriname iets meer dan 71.000 Javanen.

Bevolking ontwikkeling

Sociale karakteristieken Javanen?

Waar wonen Javanen?

Dit hoofdstuk wordt (Bevolking naar etnische groep en naar woondistrict) in afwachting op de opgevraagde gegevens later ingevuld, zodra de informatie beschikbaar is.

Hoe oud zijn Javanen gemiddeld en hoeveel zijn afhankelijk?

Bijna 70 procent van de Javaanse bevolking was tussen 15 tot 64 jaar tegenover ruim 62 procent bij de rest. Dit verschil gold zowel bij mannen als bij vrouwen. Gemiddeld zijn Javanen dus iets ouder dan de rest van de bevolking, namelijk 32 tegenover 28 jaar. De verschillen in de leeftijden tussen de sexen zijn klein. Al vanaf de Javaanse contracttijd scoren de Javanen een hoger leeftijdsgemiddelde. Toen kwam dat door het hogere leeftijdsgemiddelde van de Javaanse contractanten. Het was te verwachten dat de gemiddelde leeftijd onder de Surinaamse bevolking een marginaal verschil zouden laten zien. Dit kan betekenen dat Javanen een laag geboortecijfer of een laag sterftcijfer hebben.

43 op de 100 Javanen zijn afhankelijk van de actieve bevolking. Bij de rest lag deze ratio hoger, namelijk 58 op de 100 actieve bevolking. De verschillen tussen de sexen is marginaal.

Bevolking naar etnische groep en naar leeftijd

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal
0-14	22,2	31,0	29,7	22,3	31,3	30,0	22,1	30,7	29,4
15-64	69,6	62,4	63,5	69,4	62,4	63,4	69,8	62,5	63,5
65+	7,9	5,5	5,8	8,1	5,0	5,4	7,7	6,0	6,3
onbekend	0,3	1,1	1,0	0,3	1,3	1,1	0,4	0,8	0,8
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dependency ratio	43,2	58,4	56,0	43,6	58,2	55,8	42,7	58,7	56,2
Gemiddelde leeftijd	32,2	27,5	28,1	32,0	27,0	27,8	32,4	27,9	28,5

Welke taal wordt het meest gesproken?

Iets meer dan 34 procent van de Javanen verklaarde dat Javaans de meest gesproken taal is in het huishouden.

Welke geloof?

De meerderheid (twee derde) van de Javanen belijden de Islam tegenover vijf procent bij de rest. Bijna 15 procent is Christen. Relatief meer vrouwen dan mannen belijden het Christelijke geloof, namelijk 16 procent tegen 13 procent.

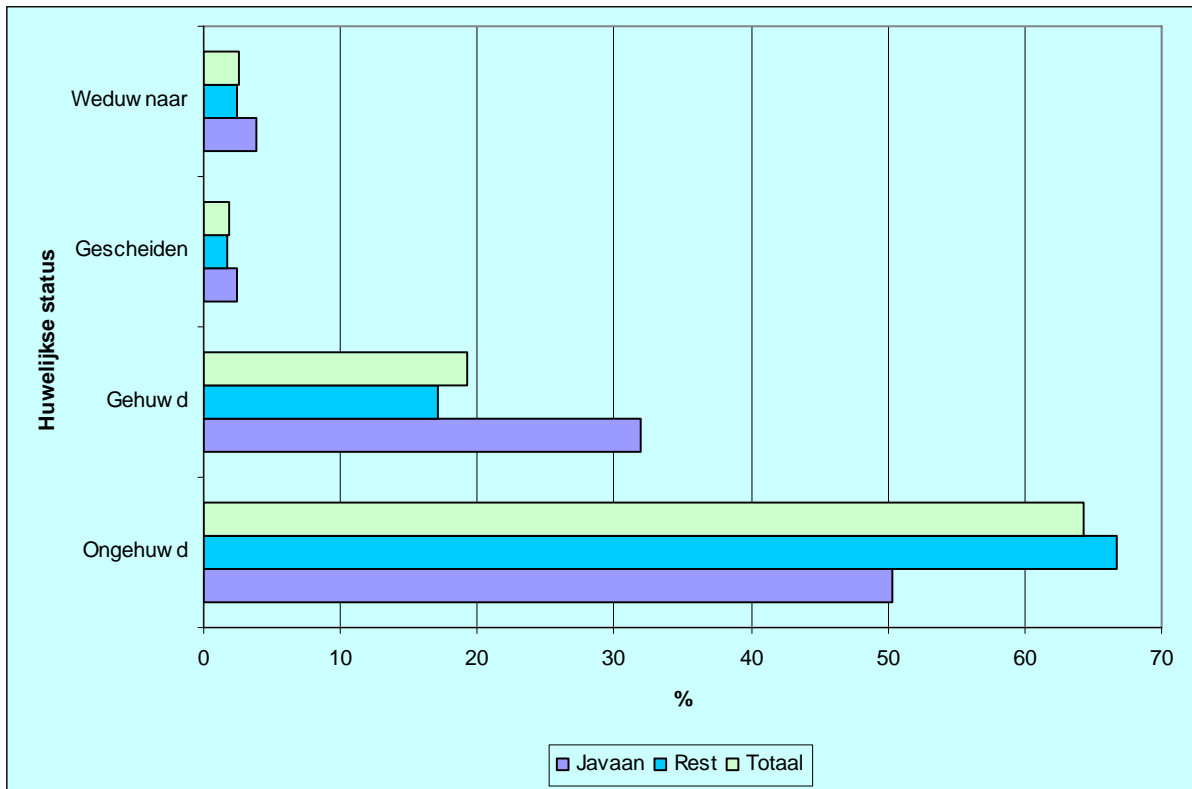
Bevolking naar etnische groep en naar kerkelijke gezindte

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal
Christen	14,5	45,4	40,9	13,3	44,7	40,1	15,6	45,8	41,4
Hindoe	0,8	23,3	20,0	0,5	23,7	20,2	1,1	22,8	19,7
Islam	64,3	4,8	13,5	65,9	5,0	14,0	62,5	4,6	12,9
Trad. Godsdienst	1,7	3,6	3,3	1,7	3,2	3,0	1,6	4,0	3,6
Overige	3,3	2,4	2,5	3,3	2,3	2,5	3,2	2,4	2,5
Geen godsdienst	1,8	4,9	4,4	1,9	4,9	4,4	1,8	4,9	4,4
Geen antwoord	13,6	15,7	15,4	13,2	15,9	15,5	14,1	15,4	15,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	99,9	99,6	99,7	99,9	99,7	99,8

Huwelijkse status?

Een derde van de Javaanse bevolking is getrouwd. Bij de rest van de bevolking is dit aandeel lager namelijk een vijfde deel.

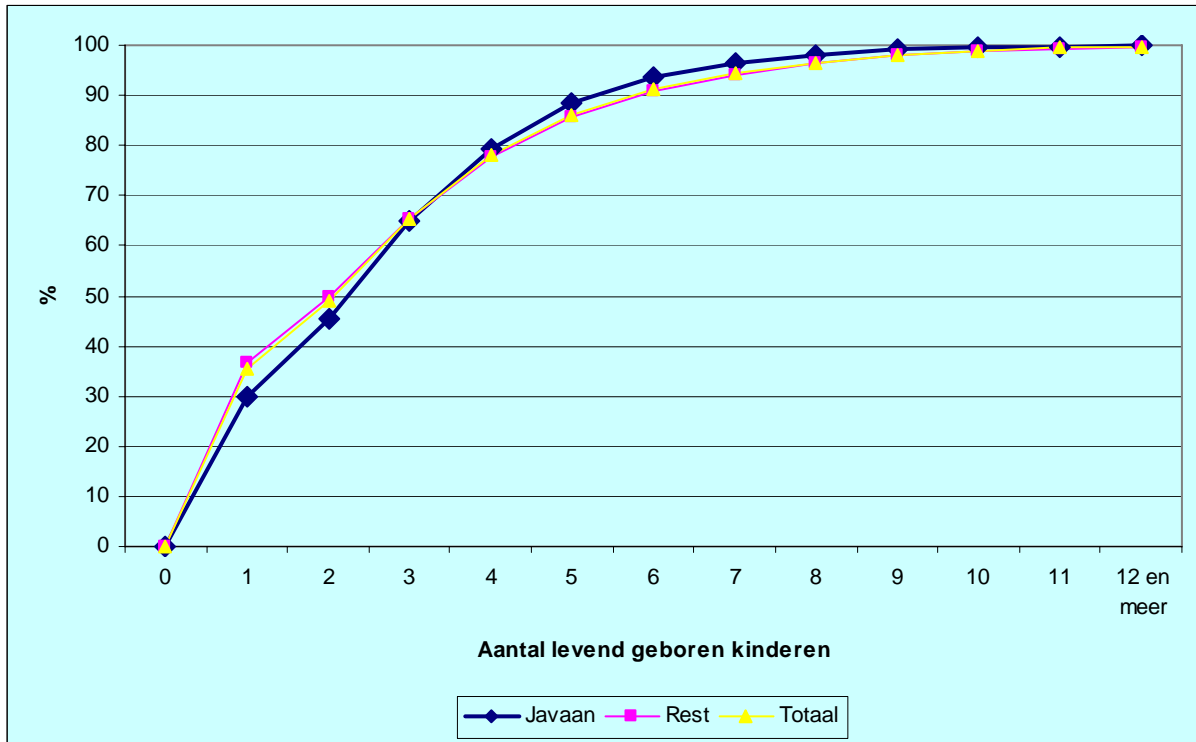
Huwelijkse status, 2004

Fertiliteit?

Javaanse vrouwen in de leeftijd variërend van 12 tot 64 jaar brengen gemiddeld ongeveer 2 levende kinderen ter wereld. Dit vruchtbaarheidscijfer is nagenoeg gelijk aan het landelijke gemiddelde en ook aan die van de rest van de bevolking.

Cumulatieve verdeling aantal levend geboren kinderen, 2004

Grootte van het huishouden

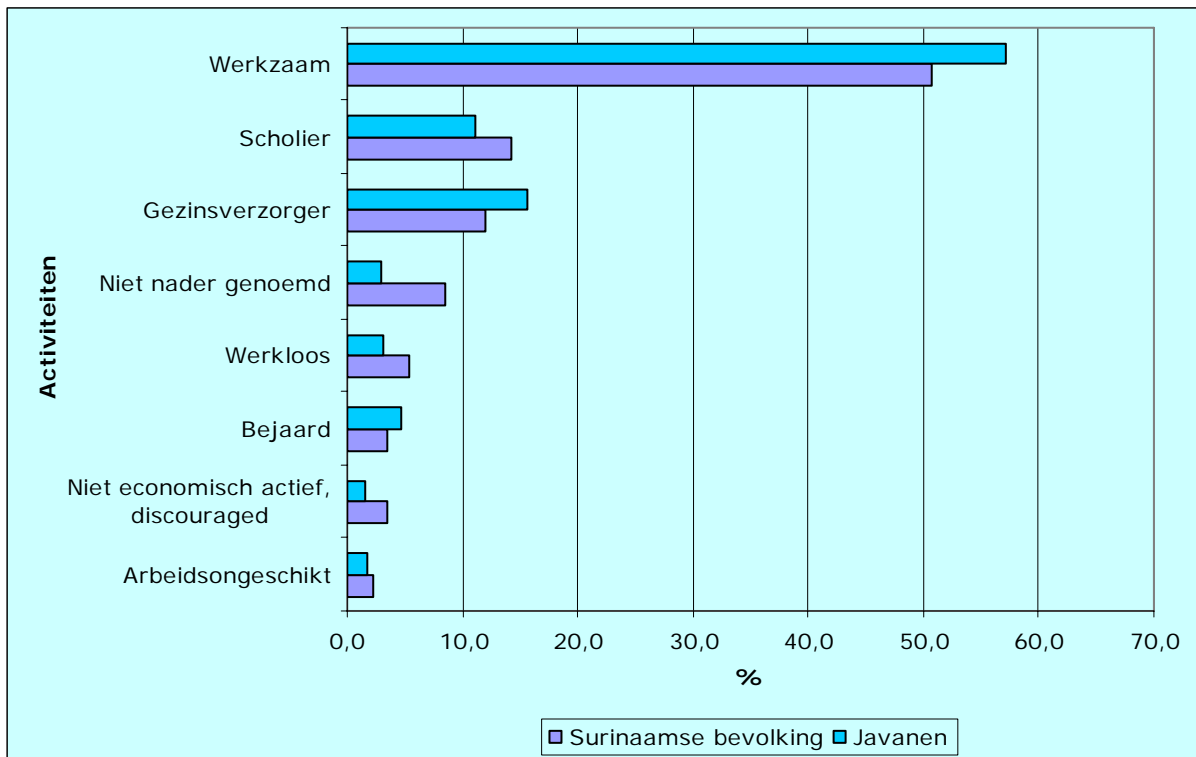
Dit hoofdstuk wordt (Bevolking naar huishoudomvang en naar etnische groep) in afwachting op de opgevraagde gegevens later ingevuld, zodra de informatie beschikbaar is.

Beroepsbevolking van Suriname/Wie wil en kan werken?

Beroepsbevolking van Suriname, 2004

Suriname telde bij de Zevende Algemene Volkstelling ruim 309 duizend mensen die per definitie, gezien hun leeftijd, beschikbaar zijn om economische activiteiten te kunnen ontplooiën. Je zou kunnen zeggen dat dit de potentiële beroepsbevolking is van Suriname op dit moment. Het betekent dat gezien de leeftijd ongeveer twee derde van de totale bevolking van Suriname arbeid kon verrichten. Van deze 309 duizend mensen had 157 duizend emplooi en ruim 16 duizend was werkloos. De werkzame personen en de werklozen behoren tot de economische actieve personen van Suriname. De rest, namelijk meer dan 136 duizend personen wordt gerekend tot de economisch niet actieve beroepsbevolking. Bijna 11 duizend personen van de niet economisch actieve beroepsbevolking was van mening dat voor hen geen geschikt werk beschikbaar was en zij deden aldus ook geen inspanningen om naar werk te zoeken. Deze groep mensen wordt in economische term ook wel "discouraged workers" genoemd.

Activiteiten van de Surinaamse (potentiële) beroepsbevolking, 2004

Participatie van Javanen

Gemiddeld had bijna 51 procent van de potentiële beroepsbevolking van Suriname werk. Bij Javanen was dit percentage hoger en bedroeg iets meer dan 57%. Ook naar geslacht vertoonde dit percentage enorme onderlinge verschillen. Bijna driekwart van de Javaanse mannen had werk. Bij de rest van de mannelijke bevolking was dat percentage lager dan bij Javanen, en ook onder lag dan die van het landelijke gemiddelde. Ook bij de werkende Javaanse vrouwen lag met 40 procent het aandeel hoger dan die van het landelijke gemiddelde en ook hoger dan die van de rest van de vrouwelijke bevolking. Het aandeel van de werklozen van de rest van de bevolking lag bijna drie keer hoger dan bij Javanen. Ook naar geslacht liggen de verhoudingen bij de rest van de bevolking hoger dan bij Javanen, namelijk: 1,6 keer bij mannen en 2,3 keer bij vrouwen. Het aantal werkweigerers ligt bij de rest van de bevolking bijna 2 keer hoger als bij Javanen. Deze

verhoudingsgetallen naar mannen en vrouwen waren achtereenvolgens: 1,7 en 3,4 hoger.

Activiteiten van de beroepsbevolking, Suriname 2004

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal
Werkzaam	57,2	49,4	50,7	73,9	64,2	65,8	39,7	34,7	35,5
Werkloos	3,0	5,7	5,3	3,4	5,3	5,0	2,7	6,2	5,6
Niet economisch actief, discouraged	1,6	3,8	3,4	1,8	3,0	2,8	1,3	4,5	4,0
Bejaard	4,7	3,3	3,5	4,4	3,0	3,3	5,0	3,6	3,8
Scholier	11,2	14,9	14,3	10,2	13,8	13,2	12,2	16,0	15,4
Gezinsverzorger	15,6	11,3	12,0	0,4	0,4	0,4	31,3	22,2	23,7
Arbeidsongeschikt	1,7	2,4	2,3	1,8	2,4	2,3	1,6	2,3	2,2
Niet nader genoemd	2,9	4,6	4,4	2,0	3,5	3,3	3,9	5,8	5,5
Onbekend	2,1	4,5	4,1	2,0	4,3	3,9	2,3	4,7	4,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

Gemiddeld genomen was 12 procent van de beroepsbevolking gezinsverzorger. Bij Javanen lag dat aandeel hoger dan gemiddeld en bedroeg bijna 16 procent. Het verschil kwam voor het geheel voor rekening van Javaanse vrouwen: Een derde deel van de Javaanse vrouwen was gezinsverzorger. De arbeidsverdeling bij Javanen ligt waarschijnlijk nog iets traditioneler dan de rest van de bevolking. Wel is te verwachten dat hetzelfde beeld ook bij Hindoestanen en bij de Marrons terug te vinden is. Iets meer dan een vijfde deel van de rest bevolking was gezinsverzorger. Factoren als verschil in de huwelijksstatus en culturele achtergronden van de verschillende bevolkingsgroepen zullen aan dit verschil bijdragen.

Werkzame personen

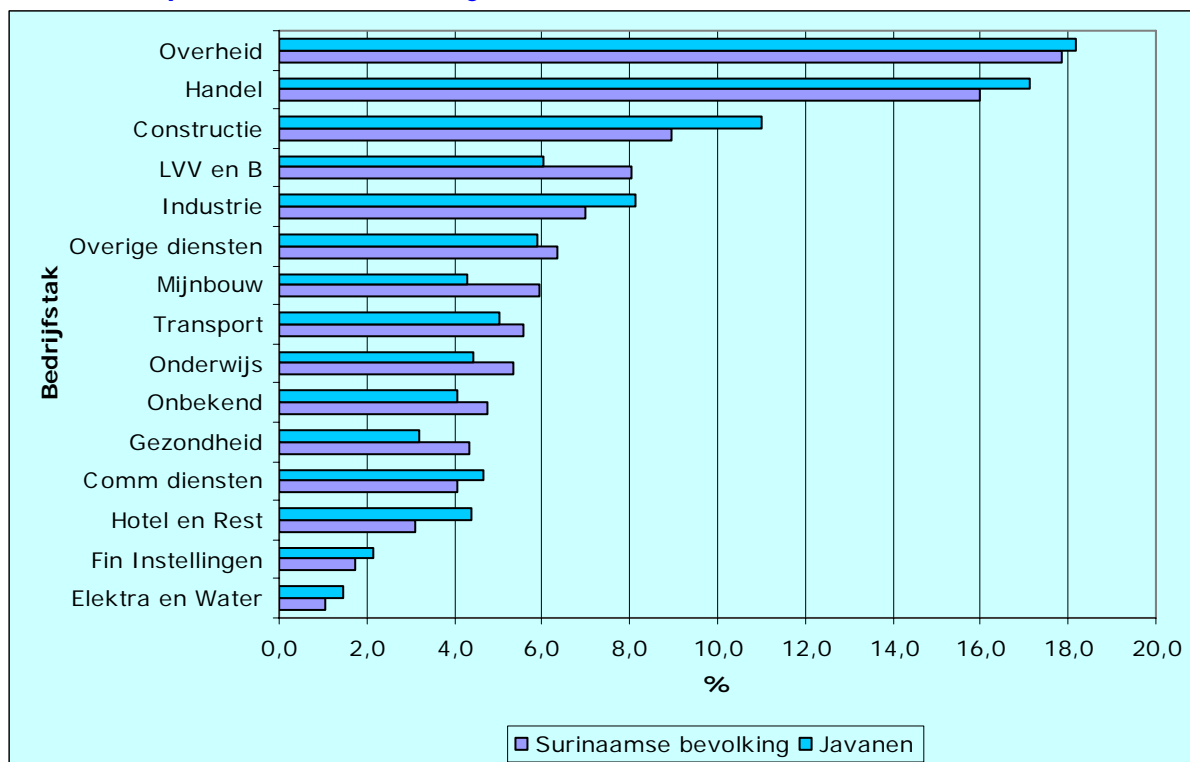
Wie werkt en waar?

In 1949 schrijft Ismael in zijn dissertatie: "De Indonesiërs hebben het in Suriname niet verder kunnen brengen dan een enkele onderwijzer en enkele tolken in de Javaanse taal voor de Indonesiërs". De economische piramide van de Javanen zag er in 1946 er als volgt uit: Er was één Indonesiër met een akte van bekwaamheid als onderwijzer, en er waren twee hulponderwijzers. Verder in overheidsdienst, 5 tolken en 1 hulptolk, vier politie agenten, drie zieken oppassers, twee opzichters bij de hygiëne dienst, drie schrijvers in bureaudienst, drie boden, een verpleegster in het 's-Lands Hospitaal en lurahs op enkele districten. Van Lier [blz. 298 en 299] "Het pluralistische karakter van de Surinaamse maatschappij is terug te vinden in de verdeling van beroepen over de verschillende etniciteit. De Creolen kiezen hoofdzakelijk intellectuele beroepen of werken als arbeiders in de industriële en transportsector; daarentegen de Hindoestanen de landbouw en handel; terwijl de Javanen voornamelijk werkzaam zijn als landbouwers of industriële arbeider. Iets meer dan een kwart van de beroepsbevolking was in dienst van de overheid. Bijna twee derde van de overheidsbanen werd door Creolen bezet, de Hindoestanen betrof er een vijfde deel en de Javanen ongeveer een tiende deel.

Anno 2004 had het overgrote deel, ongeveer een vijfde deel van de werkzame Javaanse bevolking emplooi bij de overheid. Dit aandeel ligt min of meer even hoog als het landelijke gemiddelde. Daarna met iets meer dan 17 procent was dat in de bedrijfstak handel. Op de derde plaats kwam de bedrijfstak constructie met een aandeel van 11 procent. Ruim acht procent van de Javanen vond emplooi in de industrie. Het is verder duidelijk dat de Javanen de bedrijfstak Landbouw relatief gezien achter zich hebben gelaten. In 1964 was 40 procent van de mannen nog werkzaam in de landbouw, van vrouwen was dat 51 procent. Het percentage in de werkzame beroepsbevolking in de bedrijfstak landbouw daalde verder. In 1971 kwam dat neer op achtereenvolgens 22

procent bij mannen en 15 procent bij vrouwen. In 2004 liep het aandeel verder terug naar een aandeel van acht procent onder mannen en drie procent onder vrouwen. (verdere verstedelijking en toegenomen kennis van Javanen oorzaak?). Er vinden nu nog onder de Javanen activiteiten in de landbouw plaats, maar dit wordt meer uitgeoefend primair om het gezinsinkomen aan te vullen.

Werkzame personen naar bedrijfstak, Suriname 2004

Werkzame personen naar bedrijfstak, 2004

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal
LVV en B	6,0	8,5	8,0	7,7	10,4	9,9	2,8	4,9	4,5
Mijnbouw	4,3	6,3	5,9	6,0	8,7	8,2	0,8	1,9	1,7
Industrie	8,1	6,8	7,0	8,6	7,7	7,9	7,2	4,9	5,3
Elektra en Water	1,5	1,0	1,1	1,9	1,3	1,4	0,6	0,4	0,5
Constructie	11,0	8,5	9,0	16,0	12,7	13,3	1,3	0,8	0,9
Handel	17,1	15,7	16,0	15,8	15,3	15,4	19,6	16,5	17,0
Hotel en Rest	4,4	2,8	3,1	1,9	1,9	1,9	9,3	4,5	5,4
Transport	5,0	5,7	5,6	6,6	7,6	7,5	1,9	2,1	2,0
Fin Instellingen	2,1	1,6	1,7	1,7	1,3	1,4	3,1	2,3	2,4
Comm diensten	4,6	3,9	4,1	4,9	4,3	4,4	4,2	3,3	3,5
Overheid	18,2	17,8	17,9	17,8	15,6	16,0	18,9	21,9	21,4
Onderwijs	4,4	5,5	5,3	1,6	1,8	1,8	9,8	12,4	12,0
Gezondheid	3,2	4,6	4,3	1,3	1,6	1,5	6,9	10,1	9,6
Overige diensten	5,9	6,4	6,3	4,2	5,1	4,9	9,2	8,9	9,0
Onbekend	4,1	4,9	4,8	3,9	4,9	4,7	4,4	5,0	4,9
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

Wat voor soort baan?

Decennia lang oefende de Javanen in Suriname het bestaan van landbouwers uit. Bij de zevende Algemene volkstelling was het beeld totaal veranderd. Javanen zijn over het algemeen (met 19 procent) oververtegenwoordigd in de handwerkberoepen en ambachtelijke beroepen. Daarnaast was een aandeel van 14 procent in administratieve beroepen ook significant afwijkend van het algemene gemiddelde. In leidinggevende beroepen ligt het aandeel ruim 2 procent punt lager. Ten opzichte van de rest van de bevolking is de kloof in leiding gevende beroepen iets groter. Ook in wetenschappelijke beroepen zijn de verschillen waarneembaar. Naar geslacht zijn de verschillen ook significant. Bekeken vanuit de aandelen in de eerste vier soorten beroepen, zijn de verschillen tussen landelijk gemiddelde en bevolkingsgroep zeer marginaal.

Werkzame personen naar beroepen, 2004

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal
Leidinggevende beroepen	4,2	7,0	6,4	3,7	7,1	6,5	5,0	6,7	6,4
Wetenschappelijke beroepen	6,0	7,9	7,5	2,9	3,6	3,5	11,9	16,4	15,5
Hogere en middelbare technici/vakspecialisten	7,2	7,7	7,6	7,1	9,7	9,2	7,5	3,7	4,4
Administratieve beroepen	14,0	9,4	10,2	8,1	5,6	6,1	25,5	17,1	18,6
Lagere dienstverlenende en economische beroepen	15,5	15,2	15,3	10,2	11,4	11,2	25,9	22,8	23,4
Vakkrachten in landbouw en visserij	7,0	9,3	8,9	9,1	11,6	11,2	2,8	4,5	4,2
Handwerks- en ambachten	18,7	13,6	14,6	27,1	19,2	20,7	2,5	2,3	2,3
Operators	8,7	7,2	7,5	12,9	10,5	11,0	0,5	0,6	0,6
Elementaire beroepen	15,5	19,0	18,3	16,0	18,1	17,8	14,5	20,7	19,5
Niet bekend	3,2	3,7	3,6	2,8	3,0	2,9	3,9	5,2	4,9
	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

Het aandeel in hogere beroepen is bij Javaanse mannen lager dan gemiddeld en ook lager dan die van de rest van de bevolkingsgroepen. Slechts ruim een vijfde deel van de Javaanse werkzame personen is werkzaam in hogere beroepsgroepen.

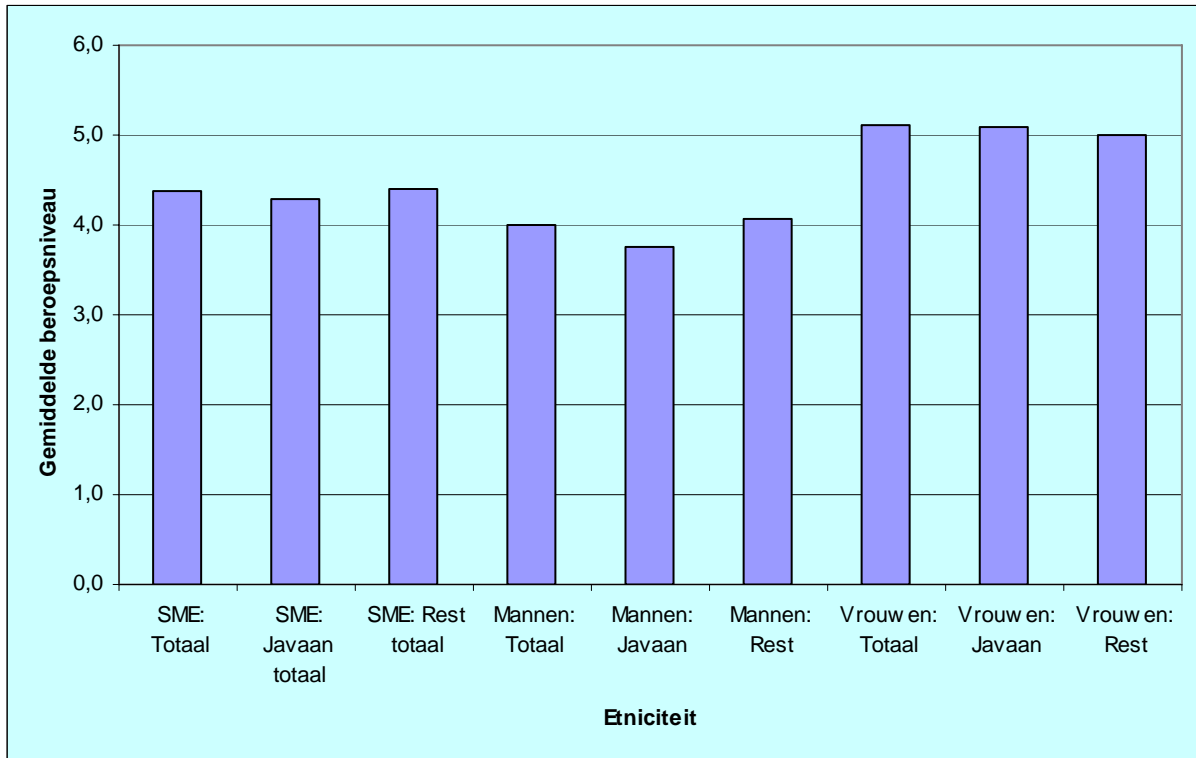
Bijna de helft van de Javaanse werkzame vrouwen participeert in hogere beroepen. Het percentage vrouwen in hogere beroepen lag hoger dan gemiddeld en ook hoger dan bij de rest van de bevolking.

Werkzame personen naar hoog en lagere beroepen, 2004

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal
Intellectuele en administratieve beroepen	31,3	31,9	31,8	21,8	26,0	25,3	49,9	43,9	45,0
Lagere beroepen	68,7	68,1	68,2	78,2	74,0	74,7	50,1	56,1	55,0
	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

Gemiddeld beroepsniveau werkzame personen, 2004

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

** Gemiddeld beroepsniveau: Beroepen gerangschikt van 9 (leidinggevende) t/m 1 (elementaire) en een gewogen gemiddelde ervan.

Wat is de hoogst gevolgde opleiding?

69 procent van de werkzame Javanen bezat tenminste een Ulo diploma of hoger. Bij de rest van de bevolking was dit percentage lager namelijk 61 procent. 64 procent van de Javaanse mannen bezat tenminste een Ulo diploma of hoger. Bij de rest van de bevolking was dat lager namelijk 56 procent. Onder de werkende Javaanse vrouwen had meer dan driekwart (79 procent) tenminste een Ulo/Mulo diploma of hoger. Bij de rest van de bevolking bedroeg dat 69 procent.

Werkzame personen naar hoogst gevolgde opleiding, 2004

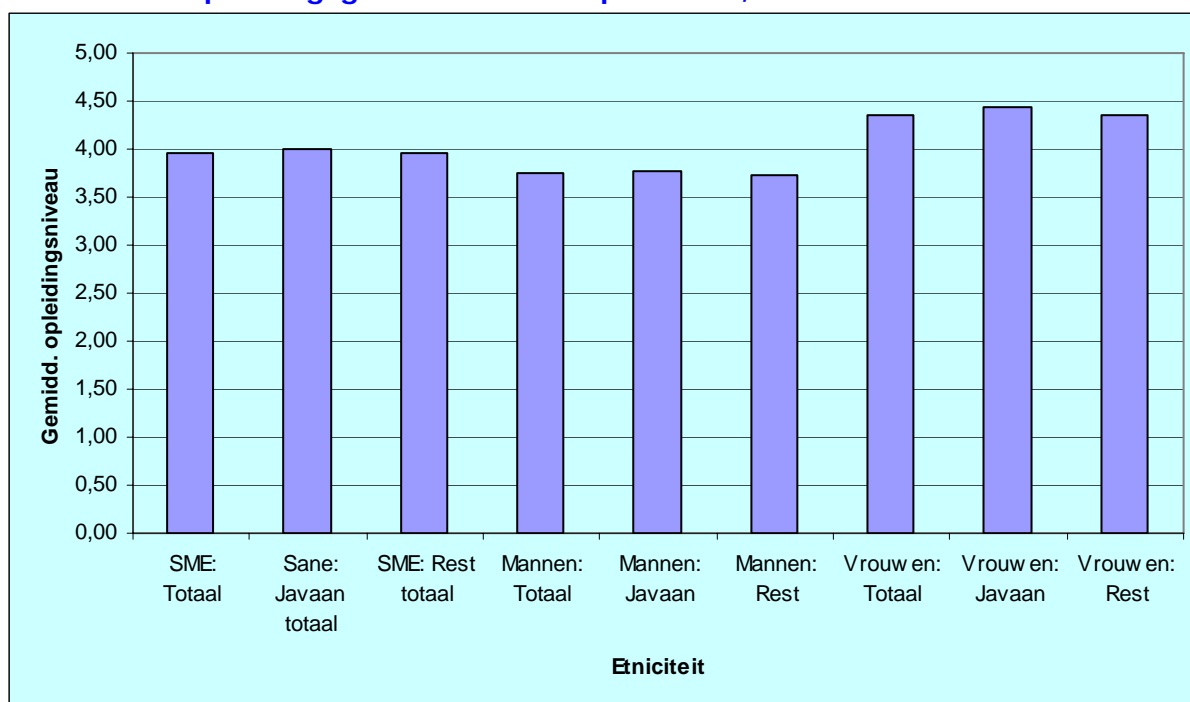
Hoogst gevolgde opleiding	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal
Geen	1,4	4,8	4,1	1,2	4,3	3,7	1,7	5,7	5,0
Kleuter	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Speciaal onderwijs	0,3	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,2	0,4	0,4
GLO	21,9	24,1	23,7	25,4	27,8	27,3	15,0	17,4	17,0
LBO	3,4	3,6	3,6	4,5	4,3	4,4	1,3	2,2	2,1
Overige VOJ	43,5	35,7	37,1	43,4	36,3	37,6	43,7	34,6	36,2
MBO	11,7	7,6	8,3	12,4	8,1	8,9	10,5	6,7	7,4
Kweekschool	4,9	4,8	4,8	1,3	1,2	1,2	11,8	11,4	11,4
VOS	4,9	5,0	5,0	4,0	4,6	4,5	6,8	5,8	6,0
HBO	2,1	3,6	3,3	1,4	2,5	2,3	3,3	5,7	5,3
Universitair	1,9	4,2	3,8	1,6	3,8	3,3	2,6	4,9	4,5
Weet niet	3,7	5,4	5,1	4,2	6,0	5,7	2,8	4,2	3,9
Geen antwoord	0,3	0,7	0,6	0,2	0,6	0,6	0,4	0,9	0,8
	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

** VOJ=Ulo/Mulo/Lbgo en VOS=VWO en Havo

Het is duidelijk dat de opleidingsgraad van de werkzame bevolking op landelijk niveau tussen de Javanen en de rest van bevolkingsgroepen weinig van elkaar verschilt. Relatief een klein verschil is wel te zien tussen de opleidingsgraad bij mannen en bij vrouwen. Zowel voor Javanen als rest van de bevolking geldt dat de werkzame vrouwen gemiddeld genomen iets hoger opgeleid zijn dan mannen.

Gemiddelde opleidingsgraad werkzame personen, 2004

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

Mate van intellectuele beroeps- en of functie niveau?

Was het halverwege de zestigerjaren nog zo dat de mate van intellectueel niveau onder Javaanse mannen en vrouwen gelijk was, in het begin van de zeventiger jaren streefden de Javaanse vrouwen de mannen al voorbij. In de laatste dertig jaren

heeft er duidelijk een inhaalslag plaats gevonden voor wat betreft het uitoefenen van beroepen in de categorie intellectuele en administratieve beroepen onder Javanen. Bijna de helft van de werkende Javaanse vrouwen vonden werk in de categorie intellectuele en administratieve beroepen. Bij mannen was dat meer dan een vijfde deel.

Aandeel intellectuele beroeps- en of functie niveau, 2004

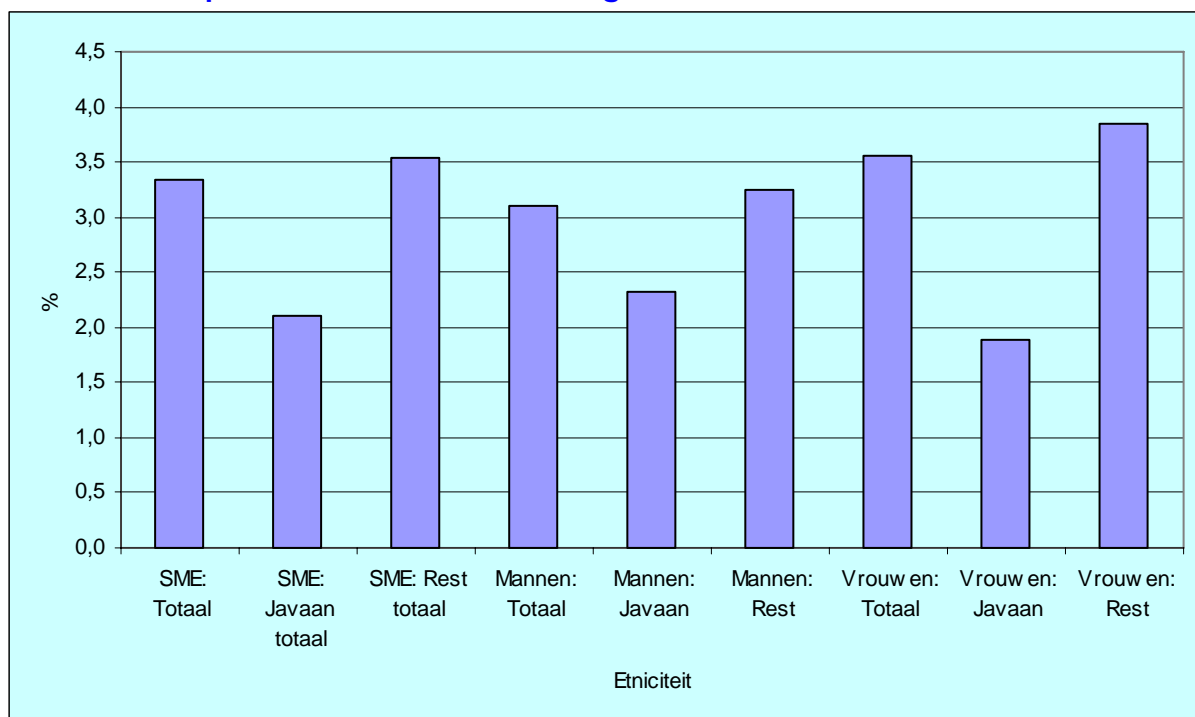
	1964		1971		2004	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Intellectuele en administratieve beroepen	5,8	5,9	11,2	24,9	21,8	49,9
Lagere beroepen	94,2	94,1	88,8	75,1	78,2	50,1
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Werkloze personen

Wie vindt er geen baan?

In 2004 was 3,3 procent van de Surinaamse bevolking werkloos. 3,1 procent van de mannen tegen 3,6 van de vrouwen. De werkloosheid onder Javanen lag een stuk lager dan die onder de rest van de bevolking. Voor zowel mannen als vrouwen stak de werkloosheid onder Javanen positiever uit dan voor de rest van de bevolking.

Werklozen in procenten van de bevolking, 2004

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

Wat is de hoogst gevolgde opleiding?

Twee derde van de werkloze Javanen bezat tenminste een Ulo/Mulo opleiding of hoger. Bij de rest van de bevolking was dat lager namelijk 52 procent. Bijna 60 procent van de Javaanse mannen bezat tenminste een ulodiploma of hoger, bij de rest van de bevolking was dat lager namelijk iets meer dan 49 procent. Meer dan driekwart van de Javaanse werkloze vrouwen had tenminste een ulo diploma of hoger. Javaanse werklozen waren gemiddeld hoger opgeleid dan alle werkloze groepen in Suriname.

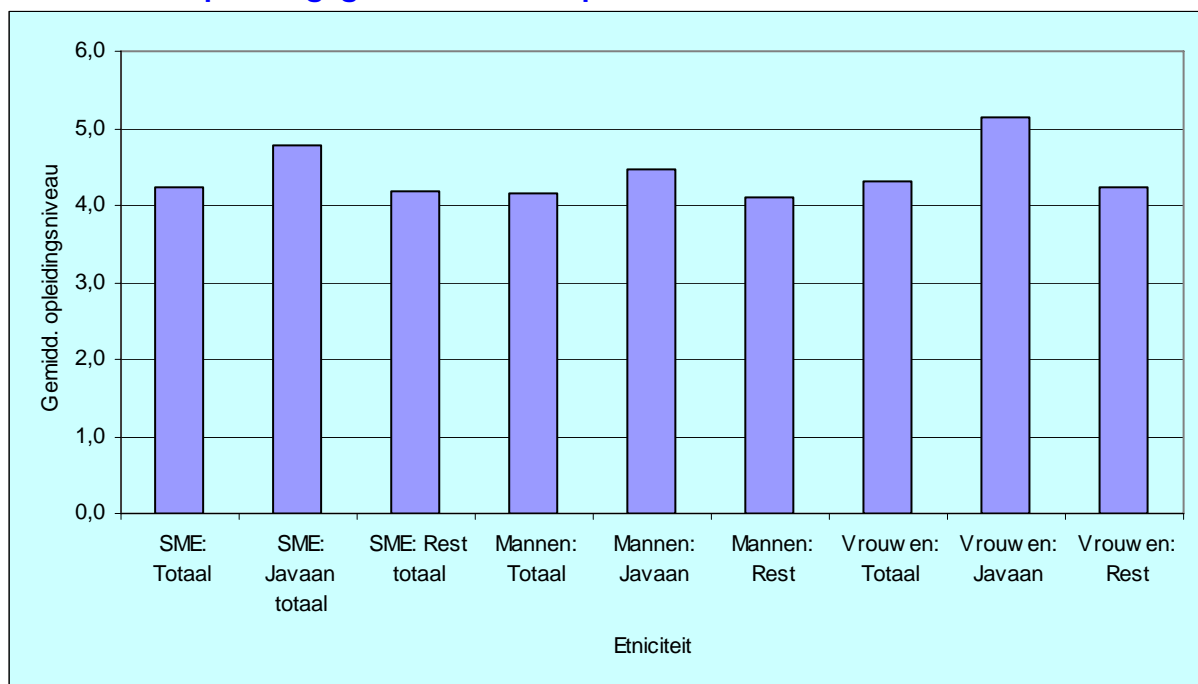
Werkloze personen naar hoogst gevolde opleiding, 2004

Hoogst gevolgde opleiding	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal	Javaan	Rest	Totaal
Geen	2,2	9,8	9,1	1,9	7,7	7,0	2,7	11,5	10,9
Kleuter	0,2	0,1	0,1	0,4	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
Speciaal onderwijs	0,4	0,7	0,7	0,5	0,9	0,8	0,3	0,6	0,6
GLO	23,3	28,7	28,2	28,8	32,7	32,2	16,3	25,3	24,6
LBO	3,4	5,2	5,0	4,2	6,0	5,8	2,4	4,5	4,3
Overige VOJ	46,8	37,5	38,3	45,1	36,1	37,1	48,9	38,7	39,4
MBO	8,8	4,5	4,9	9,9	5,2	5,7	7,2	4,0	4,2
Kweekschool	5,1	3,2	3,4	0,5	0,7	0,7	11,0	5,4	5,8
VOS	4,2	3,9	3,9	2,3	3,5	3,4	6,5	4,2	4,3
HBO	1,4	0,9	1,0	0,8	0,7	0,7	2,1	1,2	1,2
Universitair	0,9	1,7	1,6	0,6	1,7	1,6	1,2	1,7	1,7
Weet niet	3,4	3,5	3,5	4,9	4,7	4,7	1,4	2,6	2,5
Geen antwoord	0,1	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	0,0	0,3	0,3
	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

Het is duidelijk dat de opleidingsgraad van de werklozen onder de Javanen bevolking een fractie hoger is dan die van de rest van bevolkingsgroepen en ook hoger dan algemeen gemiddelde. Relatief een klein verschil is wel te zien tussen de opleidingsgraad bij mannen en bij vrouwen. Zowel voor Javanen als rest van de bevolking geldt dat werkzame vrouwen gemiddeld genomen iets hoger opgeleid zijn dan mannen.

Gemiddelde opleidingsgraad werkloze personen, 2004

* Rest: Inheemse/ Marron, Creolen, Hindoestanen, Chinees, gemengd en de rest

Literatuur

1. **Rosemarijn Hoefte:** *"De betovering verbroken"*, Koninklijk Instituut voor Taal –, land- en Volkenkunde, Foris publications, Dordrecht-Holland/Providence-USA, ISBN 90 6765 458 2, 1990;
3. **Joseph Ismael:** *"De immigratie van Indonesiërs in Suriname"*, Van Gorcum, Assen, 1949;
4. **Waal Malefijt:** *"The Javanese of Surinam, Segment of a plural society, van Gorcum"*, Leiden, 1963;
5. **Dr. G.D. Van Wengen:** *"De Javanen in de Surinaamse Samenleving"*, Leiden, 1973;
6. **Suparlan Parsudi:** *"The Javanese in Surinam: Ethnicity in an plural society"*, Ph.D thesis University of Illinois, 1976;
7. **Rudolf van Lier:** *"Samenleving in een grensgebied"*, 1977, ISBN 90 6033 3810;
8. **Algemeen Bureau voor de Statistiek:** *"4e Algemene Volkstelling 1971/1972 (Geheel Suriname): Suriname in cijfers no. 90, december 1978;*
9. **Algemeen Bureau voor de Statistiek:** *"3e Algemene Volkstelling 1964 (Geheel Suriname);*
4. **Algemeen Bureau voor de Statistiek:** *7e Algemene Volks- en Woningtelling 2004 in Suriname; Suriname in cijfers no 213- 2005/02^E"*
5. **Algemeen Bureau voor de Statistiek:** *"7e Algemene Volks- en Woningtelling 2004 in Suriname; Suriname in cijfers no 221- 2006/03^E"*;
6. **Algemeen Bureau voor de Statistiek:** *"7e Algemene Volks- en Woningtelling 2004 in Suriname; Suriname in cijfers no 216- 2005/05^E"*;
7. **Algemeen Bureau voor de Statistiek:** *"7e Algemene Volks- en Woningtelling 2004 in Suriname; Suriname in cijfers no 219- 2006/01^E"*;
10. **Klaas Breunissen:** *"Ik heb Suriname altijd liefgehad"*, KITLV uitgeverij, Leiden, 2001;
11. **Fons Grasveld en Klaas Breunissen:** *"Ik ben een Javaan uit Suriname"*, Stichting Ideële Film Producties, Hilversum, 1990, ISBN 90-9003600-8;
12. **P.P. Mangoenkarso:** *"De komst van de Javanen in Suriname en de achtergronden, Rijswijk"*, 2000;
13. **P.P. Mangoenkarso:** *"De eerste 94 Javanen in Suriname, Rijswijk"*, 2002;
14. **P.P. Mangoenkarso:** *"In 1894 met de SS Voorwaarts naar Suriname als contractant, Rijswijk, 2003.;*
15. **P.P. Mangoenkarso:** *"Javanen in Suriname, Rijswijk, 2007;*
16. **George. W. Barclay:** *"Techniqueus of Population Analysis, Jhon Wiley & Sons Inc., New York, 1966"*;

17. Mortimer Spiegelman: *"Introduction to Demography, Harvard University press, SBN 674-46100-2, 1969"*;

18. Donald J. Bogue: *"Principles of Demography, Jhon Wiley & Sons Inc. New York, 1969"*

19. Ad de Bruijne: *"Libanezen in Suriname, KITLV Uitgeverij, Leiden 2006;*

Internet:

1. www.nationaalarchief.nl
2. www.wikipedia.nl

©

Auteur:

P.P. Mangoenkarso

Rijswijk, 9 augustus 2007

Dr. Sjoerd Schenau, Drs. Ben Dankmeyer en Mw. E.Z. Mangoenkarso dank ik voor het op verzoek kritisch becommentariëren op het concept.